

XXVII VISPĀRĒJIE
LATVIEŠU
DZIESMU UN
XVII DEJU SVĒTKI

Tautas lietišķā māksla ir Latvijas kultūras sastāvdaļa, kuras attīstība balstās uz tradicionālās kultūras mantojumu. Nozarē darbojas dažādu vecu-

ma un profesiju pārstāvji, īstenojot radošās idejas, kā arī saglabājot Latvijas nemateriālo kultūras mantojumu. 2022. gadā Latvijas Nacionālais kultūras centrs sadarbojās ar 133

tautas lietišķās mākslas kolektīviem – studijām, pulciņiem, kopām, astoņām biedrībām –, kā arī ar individuāli strādājošiem meistariem, tie kopā ir ap 2000 dalībnieku.

Latvijas bagātība vienā izstādē

Tautas lietišķās mākslas izstāde Dziesmu svētkos ir tradīcija. Labāko meistar darbi vienuviet parāda Latvijas novadu bagātību. Tā būs arī šovasar.

Patlaban izstādes veidotāji un eksperti ierodas novados, lai atlasītu darbus, kas priecēs XXVII Vispārējo latviešu Dziesmu un XVII Deju svētku tautas lietišķās mākslas izstādē "Mēs". Te būs aplūkojami audēju, rokdarbnieku, pinēju, rotkaļu, kokgriezēju un keramiķu darbi. Izstādes māksliniecisko koncepciju izstrādājis tekstilmākslinieks, dizainers Mārtiņš Heimrāts, to īsteno kopā ar tekstilmāksliniecēm Baibu Vaivari un Daci Pudāni, metālmākslinieku Juri Leitānu. Iecerēts parādīt meistar darbus un iedvesmas avotu – arheoloģisko un etnogrāfisko materiālu –, dažādos ceļus izglītībā un iespējas apgūt amatus, kā arī daudzveidīgo tautas lietišķās mākslas kolektīvu klāstu un to dalībnieku radošo veikumu pēdējos piecos gados. Izstāde notiks visu jūliju. Būs arī meistarklases, semināri par dažādām tēmām.

Izraugās labākos no labākajiem

Izstādes iekārtotāji un tautas lietišķās mākslas eksperti pagājušonedēļ apmeklēja Cēsu un Smiltenes puses studijas un audēju kopas. Viņi pabija tautas lietišķās mākslas studijā "Līgatne", pie Drabešu Amatu mājas meistarēm, Drabešu audēju kopas "Aušas", Vaives Amatu mājas un Raunas audēju kopas "Drellis" audējām, novērtēja katru izstādei piedāvāto darbu, tā māksliniecisko un tehnisko izpildījumu, tradīcijas ievērošanu, materiālu izvēli.

"Darbu ir ļoti daudz, raibi un daudzveidīgi," saka Latvijas Nacionālā kultūras centra Vēsturisko zemju un nemateriālā kultūras mantojuma nodaļas vadītāja Linda Rubena. Viņa atzīst, ka pēdējos piecos gados ir pamainījušās tendences, meistari izdomājuši, kā veidot krāsu, izmantot dažādus materiālus. "Noausts ļoti daudz lielo lakatu, jo pērn bija iecerēta izstāde. Tos darināt pamudināja arī Vecpiebalgas audēju aktivitātes, festivāls Limbažos. Svētkos vidējās paaudzes deju kolektīviem ir dejas ar lielajiem lakatiem "Bobu dancis". Var teikt, pērnais gads bija lielo lakatu zīmē. Tiesa, Kurzemes pusē izstādei piedāvāja krietni mazākus lakatus," stāsta L.Rubena.

L.Rubena uzteic Cēsu novada lietišķās mākslas meistar darbus. Drabešu Amatu

mājā tiek darināti arheoloģiskie apavi, keramiķi pēta senās formas. Vaives un Drabešu "Aušu" audēju amata prasme katru gadu ir aizvien augstākā kvalitātē.

Saprotams ir meistar uztraukums, kad darbs tiek nodots vērtēšanai. Tas nav tas pats, kas kādam to uzdāvināt, saka L.Rubena: "Pandēmijas laiks atstājis iespaidu, meistari visā Latvijā nav paguvuši izdarīt, kas plānots. Dīkstāve īpaši ietekmēja meistarus laukos, jo ziema ir laiks rokdarbiem, bet tad bija mājāsēde, studijās nevarēja aust un darīt ko citu. Daži šajā laikā atraduši jaunas nodarbes, bet tie, kuri apguvuši kādas prasmes, arī pēc laika atsāk darīt to, kas patīcis. Aizvien vairāk vidējā paaudze iesaistās studijās, katram savī iemesli, kāpēc brīvajā laikā vēlas aust, darboties ar mālu, koku," stāsta L.Rubena un piebilst, ka meistari domājuši ne tikai par darbu kvalitāti, viņiem ir arī pamatojums, kāpēc izvēlējušies tieši to auduma pinumu un krāsas vai keramikas trauka formu. Meistari pēta senās tradīcijas, rada atdarinājumus, kā arī radoši izmanto to, kas saglabāts no iepriekšējām paaudzēm.

Gadskārtējā pasākuma "Satiec savu meistar darbu" laikā Vecpiebalgā būs krēslu izstāde. "Meistars Jānis Ēvele jau gadiem pēta un atjauno vecos krēslus. No šīs izstādes tiks izraudzīti krēsli izstādei "Mēs", tad arī tās veidotāji un eksperti atlasīs Vecpiebalgas audēju kopas darbus.

Trijos gados pagūts daudz

Vaives pag. Amatu mājā darbojas 20 rokdarbnieces. No viņu veikuma lielajai izstādei izraudzīti četri, kā arī galdauti, paklāji, jostas, cimdi. "Tas ir augstākais novērtējums, ja tavu darbu izvēlas Dziesmu svētku izstādei. Tas ir gods," saka Vaives Amatu mājas vadītāja Inta Ezerniece.

Viņa atzīst, ka konkurence ir milzīga. "Un vēl jāņem vērā, ka daudzās studijas strādā pat gadu desmitus, tajā izauguši īsti meistari, bet Vaivē aužam, adām tikai sesto gadu. Daudz mācāmies." I.Ezerniece arī uzsver, ka divus gadus Amatu māja bija gandrīz slēgta, jo bija ierobežojumu laiks. Tomēr audējas paguvušas noaust vairāk nekā 40 lielo lakatu, septiņus pašus labākos piedāvāja atlasē komīssijai.

Svarīgi, ka novērtē

Drabešu muižas Amatu mājā ap 50 interesentu darbojas ar mālu, koku, ādas apstrādē un auž. "Ekspertu vērtējums ļauj pašam paskatīties uz saviem darbiem. Nav jau bieži, kad kāds katru darbu novērtē. Dzirdējam daudz

◆ SKAISTI. Latvijas Nacionālā kultūras centra Vēsturisko zemju un nemateriālā kultūras mantojuma nodaļas vadītāja Linda Rubena (no labās), Vaives amatu mājas vadītāja Inta Ezerniece un eksperte, tekstilmāksliniece Baiba Vaivare aplūko Vaives audēju lielos lakatus.

labu vārdu. Pēc atlasē sanācām kopā un paši novērtējam tos darbus, kas izraudzīti lielajai izstādei. Jāsaprot, ka izstādes iekārtotājiem ir arī svarīgi, kā katrs darbs papildinās citus, kā veidosies kopskats," saka Drabešu Amatu mājas vadītāja Inese Roze un uzsver, ka katras audējas kaut viens darbs izraudzīts izstādei. "Ekspertiem patika ādas izstrādājumi, koka darbi, keramika. Šie amatniecības virzieni nav ļoti izplatīti," teic I.Roze un piebilst, ka interese par amatu prasēm aizvien palielinās. Ne viens vien vēlas piebiedroties keramiķiem, ādas apstrādātājiem. Amatu mājā desmit dalībnieki strādā ar balto, tikpat ar melno keramiku, arī ādas apstrādi apgūst desmit topošie meistari.

Meistari latīņu tura augstu

Kā jau daudzkārt agrākos gados lielajā lietišķās mākslas izstādē priecēs arī tautas lietišķās mākslas studijas "Līgatne" audēju segas, drelli, grīdceļi. "Vismaz viens katras studijas dalībnieces darbs tika izraudzīts izstādei," gandarīta Līgatnes Amatu mājas vadītāja Areta Raudzēpa. Līdztekus audējām jau vairāk nekā gadu Līgatnē darbojas arī keramiķi. Izstādei izraudzītas viņu veidotās lielās bļodas un krūzes. "Meistari strādā, top aizvien kas jauns. Tiek arī eksperimentēts, kur tradicionālais savienots ar mūsdienīgo, taču latviešu lietišķās mākslas vērtības, tradīcijas ir pamatu pamats," uzsver A.Raudzēpa.

Pirmais pārbaudījums izturēts

Kopas "Aušas" audējām šī būs pirmā piedalīšanās tik lielā izstādē, ar lepmumu atzīst vadītāja, Latvijas Amatniecības kameras amatu meistar Rudīte Platā. Izrādīšanai Rīgā no 12 dalībnieču darbiem tika izraudzīti 12. "Dažai divus, dažai trīs darbus. Izstādē būs mūsu etnogrāfiskās Vidzemes segas, viena Kurzemes ķēžu sega, viens lielais lakats, divi ar mežģinēm. Saprotam, ka kvalitāte un prasmes ir dažādas. Ir gandarījums, ka eksperti izvēlējās tik daudz darbu," vērtē R.Plātā un uzsver, ka "Aušas" darbojas tikai ceturto gadu un visas audējas sāka aust, apgūstot pamatus. "Cēsu pusē ir interese par aušanu. Rudenī mums pievienojās vēl divas jaunas audējas," teic R.Plātā un piebilst, ka "Aušas" gatavojas kārtējai pavasara izstādei, kas būs skatāma Līvu bibliotēkā.

Tiekies uz kvalitāti

Rudīte Platā jau daudzus gadus vada arī Raunas audēju kopu "Drellis". Raunēnietes atlasē savus darbus veda uz Smiltēni, kur katra novada studija un pulciņš bija izveidojis mazu izstādi. "Izraudzījāmies pašus labākos darbus un raudzījām, lai būtu arī

dažādība, jo, vienās stellēs aužot, audumi ir līdzīgi," stāsta kopas vadītāja un piebilst, ka eksperti izstādei atlasījuši 19 Raunas audēju segas, dvieļus, jostas, galdautus, lakatus, grīdceļus. Visvairāk (deviņus) pieredzējušās audējas Vijas Vaišļas darbus.

R. Platā atgādina ekspertu teikto, ja izstādē būs kāds mazāk kvalitatīvs darbs, pats autors nejutīsies labi. "Viduvējībām jāstrādā, jāmacās. Izstāde reizē ir arī mācību stunda. Kāds ne tik precīzi izpildīts darbs skatītājam ļauj domāt, ka nemaz jau nevajag tā censties pēc kvalitātes. Eksperti strikti vērtēja līdz centimetra precizitātei, nemaz nerunājot par krāsu salikumiem, etnogrāfijas tradīciju ievērošanu. Audējām bija vērtīgi dzirdēt viņu padomus, vērtējumu no malas. Tas noderēs turpmāk," viedokli pauž R. Platā.

Lietišķās mākslas izstādei "Mēs" eksperti izraudzījās arī raunēniešu, individuālo meistar Agra Sērmūksļa koka darbus un Laimoņa Cepurīša keramiku. □

Lappusi sagatavojuši
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA "Cēsu Druva".